

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความชอบและไม่ชอบของเด็กอนุบาลและผู้ปกครองที่มีต่อรูปแบบภาพประกอบหนังสือภาพนี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของรูปแบบภาพประกอบหนังสือภาพ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของหนังสือ ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษาค้นคว้าจากการสัมภาษณ์นักเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่มีชื่อเสียงหลายท่าน และได้อาศัยหลักเกณฑ์จากการค้นคว้าหนังสือที่เกี่ยวกับเด็ก เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย ซึ่งพอจะแยกเป็นเรื่องสำคัญ ๆ ได้ดังนี้คือ

หนังสือสำหรับเด็ก

หนังสือสำหรับเด็ก หมายถึงหนังสือที่มีจุดมุ่งหมายในการจัดทำขึ้นไว้สำหรับเด็กอ่าน โดยเฉพาะ หรืออาจให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังก็ได้ถ้าเป็นเด็กเล็ก ๆ อาจจะเป็นหนังสือภาพล้วน ๆ (Picture Book) หรือเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาและรูปภาพหรือหนังสือการ์ตูน ซึ่งเน้นให้เด็กเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และได้รับความรู้ไปพร้อม ๆ กัน รูปแบบหรือลักษณะรูปเล่มของหนังสือนี้อาจมีลักษณะพิเศษต่าง ๆ จากหนังสืออื่น ได้แก่การมีภาพประกอบเรื่องทุกหน้า มีสีสรรสวยงาม ขนาดของภาพความชัดเจนของภาพที่ได้รับการออกแบบอย่างพิถีพิถัน ขนาดของตัวหนังสือ ตลอดจนเรื่องราวของหนังสือ ความสั้นยาวต้องเป็นไปตามจิตวิทยาสำหรับเด็ก จึงจะเป็นหนังสือที่มีคุณค่าเหมาะที่จะเป็นหนังสือภาพที่ดีสำหรับเด็ก (วิริยะ สิริสิงห์ 2524 : 9 - 10, ฉวีวรรณ กุฑาภินันท์ 2527 : 14 - 15)

รัญจวน อินทรกำแหง (2517 : 77) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสือภาพสำหรับเด็กไว้ในหนังสือ "วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น" ว่า หนังสือที่ดีสำหรับเด็ก หมายถึงหนังสือที่เด็กอ่านด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน โดยไม่มีการบังคับให้อ่าน เพราะมีเนื้อหาสาระที่ตรงกับความสนใจ มีรูปเล่มที่สวยงามสะอาด และการจัดหน้าหนังสือชวนให้อ่าน ไม่ว่าจะ เป็นหนังสือให้ความบันเทิงหรือให้ความรู้แก่เด็กก็ตาม หนังสือเด็กที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. ตรงกับความสนใจของเด็ก ความสนใจในที่นี้หมายถึง ความสนใจที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เกี่ยวกับความชอบ ความต้องการ และรสนิยม คือ

ก. เป็นหนังสือสนุกให้ความเพลิดเพลินอารมณ์

ข. ส่งเสริมจินตนาการ เด็กเป็นวัยที่มีจินตนาการ และชอบสร้างจินตนาการอยู่แล้ว ถ้าหนังสือเรื่องใดช่วยส่งเสริมหรือให้โอกาสให้เด็กได้ร่วมสร้างจินตนาการของตนไปพร้อม ๆ กันด้วย หนังสือนั้นก็จะเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก

ค. ส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ เช่น เรื่องที่กล่าวถึงความสำเร็จของตัวละครในเรื่อง ซึ่งทำให้เด็กเกิดความภูมิใจไปด้วย

ง. สนองอารมณ์ที่ปรารถนา หมายถึง อารมณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น อยากรับคนเก่ง อยากรับความรัก อยากรับความสำเร็จ เป็นต้น และสนองอารมณ์สร้างสรรค์โดยแฝงคติ

จ. ส่งเสริมความรู้ เด็กย่อมเกิดความรู้ ความอยากรู้อยากเห็นทวีมากขึ้นตามวัยและสิ่งแวดล้อม เช่น หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติศึกษาอย่างง่าย ๆ เสริมสร้างบุคลิก กล่อมเกลาจิตใจให้มีคุณธรรม

2. คำโครงเรื่องไม่สลับซับซ้อน มีแนวคิดหรือหัวใจของเรื่องที่เด่น ซึ่งเด็กจะสามารถจับความได้ง่าย เนื้อเรื่องเป็นเรื่องสั้น ๆ ตัวละครควรรอยู่ในวัยใกล้เคียงกับผู้อ่าน

3. ส่วนวนภาษาใช้ภาษาที่ง่าย ชัดเจน และเป็นภาษาที่เด็กใช้อยู่เป็นคำธรรมดาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องคิดหาคำแปล ฉะนั้นแต่ละหน้าของหนังสือควรใช้คำบรรยายเพียงเท่าที่จำเป็นจริง ๆ บางเรื่องอาจบรรยายด้วยภาพทั้งเล่ม โดยเด็กจะได้ใช้จินตนาการของตนผสมคิดสนุกไปกับเรื่องด้วย

4. ภาพประกอบ กล่าวได้ว่าภาพเป็นหัวใจของหนังสือเด็กที่เคี้ยว เพราะเด็กชอบความเพลิดเพลิน ความสนุก ชอบอ่านภาพมากกว่าตัวหนังสือ ภาพที่งามและมีชีวิตชีวาจะชวนให้เด็กสนใจ หนังสือสำหรับเด็กไม่ควรขาดภาพประกอบเลยเป็นอันขาด ภาพประกอบนั้นจะเป็น

ลักษณะใดก็ได้ ก็จะเป็นภาพวาด ภาพลายเส้น ภาพถ่าย ภาพสเก็ตซ์ เป็นต้น คุณสมบัติของภาพนั้นต้องเป็นภาพที่มีความรู้สึก มีชีวิตชีวา มีความรู้สึกเหมือนเคลื่อนไหวได้ สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และอธิบายเรื่องได้ จะเป็นภาพสีหรือภาพขาว-ดำก็ได้ ถ้าเป็นภาพสี การให้สีนั้นควรมีศิลปะที่จะส่งเสริมให้ภาพนั้นมีชีวิตยิ่งขึ้น นักเขียนภาพประกอบหนังสือภาพสำหรับเด็กที่มีชื่อเสียงนั้น ภาพเขียนประกอบเรื่องของเขาจะเป็นสากล หมายความว่า ภาพเหล่านั้นสามารถจะเร้าอารมณ์และความรู้สึกของผู้ดู ไม่ว่าจะเป็เด็กในชาติใด ภาษาใด ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจไปตามความเคลื่อนไหวและความมีชีวิตของภาพนั้น

5. รูปเล่ม การจักรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็กมีสิ่งัที่ควรพิจารณา คือ

ก. ขนาด การกำหนดขนาดของหนังสือสำหรับเด็กนั้นไม่สามารถจะกำหนดเป็นการตายตัวได้ เด็กชอบขนาดต่าง ๆ กัน บางคนอาจชอบขนาดใหญ่ กลาง เล็ก หรือเล็กมากก็ได้ มีขนาดตั้งแต่ขนาดเล็ก $4 \times 4\frac{1}{2}$ นิ้ว ไปจนถึงขนาด $9 \times 12\frac{1}{2}$ นิ้ว นอกจากนี้รูปเล่มอาจจะมีลักษณะเป็นแนวนอนหรือแนวตั้ง ความยาวอาจตั้งแต่ 20 - 40 หน้าก็ได้ แต่ไม่ควรยาวเกินความสามารถของเด็กที่จะอ่านเรื่องยาวมาก หรือหนักจนยกไม่ขึ้น

ข. การจัดหนังสือ ควรมีความปรารถนาคั้งแต่ปกของหนังสือ ภาพที่หน้าปกควรสอดคล้องกับเรื่อง เพื่อเรียกความสนใจของผู้อ่าน และเป็นการนำทางผู้อ่านไปสู่เนื้อเรื่อง ทั้งยังเป็นการสร้างรสนิยมและความเข้าใจในความงามแห่งศิลปะให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านด้วย

(1.) การจัดหน้าหนังสือ การจัดหน้าหนังสือสำหรับเด็กนั้นผู้จัดพิมพ์ควรทิ้งหน้าให้ว่างก่อนขึ้นเรื่อง จะเป็นเสมือนการปล่อยสมองเด็กให้ว่าง ก่อนที่จะทำความเข้าใจกับเรื่อง การปล่อยหน้ากระดาษให้ว่างบ้างจะช่วยให้เด็กสามารถทำความเข้าใจและติดตามเรื่องได้รวดเร็วขึ้น

(2.) การเว้นเนื้อที่ริมหนังสือทั้งด้านในและด้านนอกให้ว่างมาก ๆ จะทำให้เด็กสบายตามากขึ้น

(3.) ตัวหนังสือ เด็กยิ่งเล็กตัวหนังสือก็ควรจะโตเพื่อให้ได้สัดส่วนกับสายตาของเด็ก และควรพิมพ์ด้วยตัวที่อ่านง่าย ชัดเจน

(4.) กระจกที่พิมพ์ ควรเป็นกระจกที่ เพื่อให้ทั้งภาพและตัวหนังสือมีความชัดเจน

(5.) การเย็บเล่ม ทนทานแข็งแรง เพราะเด็กยังไม่รู้จักการหยิบหนังสือด้วยความระมัดระวัง

(6.) การตรวจรูป ควรให้มีความถูกต้อง อย่าให้มีผิดได้ เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่กำลังจดจำ และถ้าจดจำสิ่งที่ผิดแล้วจะแก้ยากมาก

หนังสือภาพ

หนังสือภาพเป็นลักษณะหนึ่งของหนังสือสำหรับเด็ก ที่มีบทบาทต่อการอ่านหนังสือแรกเริ่มของเด็ก คุณลักษณะของหนังสือภาพจึงเป็นพื้นฐานในการพิจารณาจัดสร้างหนังสือ หนังสือภาพสำหรับเด็กที่ทันสมัยจะต้องมีคุณสมบัติที่มีประสิทธิภาพสูง คือเป็นหนังสือที่มีรูปแบบมีชีวิตชีวาคล้ายกับมีความเคลื่อนไหวในตัว (Dynamic) ไม่ใช่เป็นภาพนิ่งไม่มีชีวิตชีวา ควรอาศัยทฤษฎีทางศิลปะ ทฤษฎีเรื่องการเรียนรู้ทางทัศนศาสตร์มาใช้โดยใช้เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ หรือเทคนิควิธีการวาดภาพบางประการใส่รายละเอียดบางอย่างที่จะช่วยให้เป็นภาพที่น่าสนใจ มีลักษณะมีชีวิตชีวาตามการเรียนรู้ของศิลปินซึ่งต้องตรงกับการเรียนรู้ของเด็กหรือผู้ดูภาพ ผู้ใช้ภาพด้วย ซึ่งแตกต่างกันตามวัย มาร์กาเร็ต อลิซ สโลน (Margaret Alice Sloan 1972 : 11)

1. ความหมายของหนังสือภาพ

หนังสือภาพ หมายถึง ผลงานที่เกิดจากศิลปะการเขียนภาพ และคำบรรยาย ทั้งนี้เนื้อหาสาระจะสมบูรณ์ และดึงดูดความสนใจได้มากขึ้นจากภาพประกอบในเล่มนั้น (Patricia Jean Cianciolo 1973) ส่วนชาลลอต เอส ฮัค และ ดอริส ยังก์ (Charlotte S. Huck & Doris Young Kuhn 1979 : 108) ได้ให้คำจำกัดความหนังสือภาพว่า หนังสือภาพเป็นหนังสือที่มีภาพอันจะแบ่งแยกออกจากคำบรรยายมิได้ ทั้งภาพและคำบรรยายนั้นหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อผู้อ่านเข้าใจได้ ต่างจากหนังสือประกอบภาพ (Illustrated Book) ซึ่งมีรูปภาพประกอบเนื้อหาเท่านั้น ถึงแม้ว่าภาพจะเสริมการแปลความหมาย แต่มิใช่สิ่งจำเป็นในการเข้าใจเนื้อหาสาระของหนังสือนั้นเหมือนหนังสือภาพ

2. ประเภทของหนังสือภาพ

การแบ่งประเภทของหนังสือภาพ สามารถแบ่งได้หลายวิธี เช่น แบ่งตามลักษณะเนื้อหาของเรื่อง แบ่งตามลักษณะโครงเรื่อง หรืออาจแบ่งตามลักษณะการเขียนภาพ เป็นต้น คิค โทสลัวัฒน์ (2528 : 5) ได้แบ่งหนังสือภาพออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. หนังสือภาพที่เน้นเนื้อหาให้ความรู้ เป็นหนังสือภาพที่เน้นการให้ความรู้แก่ผู้อ่าน ได้แก่หนังสือหัดอ่าน ก. ไม้ หนังสือฉบับเลข หรือนับจำนวน หนังสือสำหรับเด็กเริ่มอ่าน มุ่งสอนมนทัศน์ต่าง ๆ เช่น ฤดูกาล ธรรมชาติ ชั่วประวัติ การท่องเที่ยว เป็นต้น

ข. หนังสือภาพที่ให้ความบันเทิง เป็นหนังสือที่ประพันธ์ขึ้น เพื่อความบันเทิง ได้แก่หนังสือนิทาน เทพนิยาย วรรณกรรมเก่า ๆ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ การผจญภัย เป็นต้น

3. การประเมินค่าหนังสือภาพ

ในการประเมินค่าหนังสือภาพ ลาร์ อีแวนส์ (Larry Evans 1982 : 35) ได้ประมวลหลักเกณฑ์การตัดสินลักษณะของหนังสือภาพไว้ดังนี้

ก. สามารถทราบว่าเป็นเรื่องของหนังสือแสดงแนวคิดเอกของเรื่องได้ชัดเจนเพียงใด เกี่ยวข้องกับอะไร เขียนได้ดีเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็กหรือไม่

ข. ลักษณะของภาพประกอบ ภาพประกอบจัดว่าเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดของหนังสือภาพ รูปภาพที่ปรากฏในแต่ละหน้าของหนังสือ จะต้องแสดงท่าทาง รายละเอียด สาระของภาพตรงกับคำบรรยาย และมีชีวิตชีวาอย่างน้อยเพียงใด ภาพเหล่านี้จะต้องมีความเหมาะสมกับวัยของเด็ก และที่สำคัญจะต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน การจัดองค์ประกอบภาพจะต้องเหมาะสมกับเรื่องราวที่เสนอ

ค. เทคนิคและวิธีการเขียนภาพ การเขียนภาพเขียนอย่างไร เขียนด้วยดินสอ สีน้ำ สีชอล์ก ทรายอง ภาพคอลลาจ (Collage) สีหมึก หรือสีโปสเตอร์ การใช้สีใช้อย่างไร เขียนเป็นแบบภาพสีเดียว (Mono Chrome) หรือใช้สีหลายสี ลักษณะสีที่ใช้เป็นอย่างไร สีสคิสหรือสีนุ่มนวล วิธีการเขียนภาพใช้แบบใด เขียนเป็นภาพแบบกระจุกกระจิม ตกกระทบชั้น

เป็นลักษณะภาพการ์ตูน เป็นภาพเหมือนจริง ภาพสไลด์ หรือภาพประติมากรรม ภาพที่นำเสนอ ต้องเป็นภาพมีชีวิตชีวา มีความสมดุลง มีจุดสนใจ สีสันสดใส ตรงกับความเป็นจริงของเรื่องราว

ง. ขนาดและรูปลักษณ์หนังสือ มีขนาดเท่าใด ลักษณะรูปลักษณ์ เป็นแบบแนวตั้ง หรือแนวนอน มีความพอเหมาะกับการถือของเด็กหรือไม่ ความแข็งแรงทนทาน การออกแบบหน้าปกน่าสนใจเพียงใด มีคุณภาพการพิมพ์ชัดเจนหรือไม่เพียงใด

4. ประโยชน์ของหนังสือภาพ

หนังสือภาพสำหรับเด็กให้ประโยชน์อย่างมากมาย พอจะประมวลได้ดังนี้

ก. ช่วยให้เด็กได้รับความรู้ ต้องการให้เด็กได้ทราบหรือเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เกินวิสัยของเด็กจะฟังทราบหรือเข้าใจ อันจะเป็นหนทางให้เด็กได้เรียนรู้ สิ่งอื่นต่อไปได้อย่างถ่องแท้ (ฉัตรชัย สุภระกาญจน์ 2526 : 1 - 2)

ข. เพื่อช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง ได้รับความเบิกบาน รื่นเริง และยินดี อันจะยังผลให้เด็กมีอารมณ์แจ่มใส และมีสุขภาพจิตดี บันลือ พฤษะวัน (2524 : 68 - 69)

ค. ช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ หมายความว่าต้องการให้เด็กนั้นเกิดความคิดอันกว้างไกล และสามารถคิดสร้างหรือผูกหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ภายหลังที่ได้อ่านหนังสือนั้นไปช่วงเวลาหนึ่ง (บันลือ พฤษะวัน 2524 : 68 - 69)

ง. เพื่อช่วยให้เด็กเกิดทัศนคติหรือค่านิยมอันดี หมายความว่าต้องการให้เด็กเกิดความคิดเห็น หรือแนวโน้มที่สอดคล้องกับสังคมหรือประเทศชาติ อันจะยังผลให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (บันลือ พฤษะวัน 2524 : 68 - 69)

จ. เพื่อช่วยให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่าน ก็คือต้องการให้เด็กเกิดความรู้สึกรักอย่างจะอ่านหนังสือจนเป็นนิสัย อันจะยังผลให้การพัฒนาทั้งในส่วนบุคคลและสังคมเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว (ฉัตรชัย สุภระกาญจน์ 2526 : 12)

- จ. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา ให้เด็กมีทักษะทั้งด้านการพูด ฟัง อ่าน และ เขียน มากขึ้นและเร็วขึ้น (บันลือ พุทธะวัน 2524 : 68 - 69, พัทยา สายหู 2515 : 26)
- ข. เป็นอุปกรณ์การศึกษาออกโรงเรียนและต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างคืบง ที่เด็กสามารถแสวงหาได้ (บันลือ พุทธะวัน 2524 : 68 - 69)
- ค. ช่วยปลูกฝังคุณธรรมอันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม
- ด. ช่วยส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ อบอุ่นใจ จากผลสำเร็จของตัวละครที่อ่าน บรรยายภาสในการดำเนินเรื่อง ทำให้สบายใจ (บันลือ พุทธะวัน 2524 : 68 - 69)
- ฉ. สนองความต้องการของเด็กด้านความอยากรู้อยากเห็น ช่วยให้เด็ก สามารถหาคำตอบได้ด้วยตนเองจากการอ่านเรื่องที่ต้องการอยากรู้ (Kurth 1979 : 685 - 686)
- ช. ทดแทนความต้องการของเด็กที่ขาดไป หนังสือสำหรับเด็กมีผลทำให้เด็ก เกิดความอบอุ่นใจ พาเด็กไปสู่โลกแห่งความสนุกสนาน (Kurth 1979:685 - 686)

ภาพประกอบหนังสือภาพ

ภาพประกอบหมายถึง ภาพที่สร้างขึ้นหรือเพิ่มเติมในหนังสือ เพื่ออธิบายเรื่องราวให้ ชัดเจน และตกแต่งให้สวยงามมีทั้งภาพขาว-ดำ และภาพสี โดยมีเทคนิคการพิมพ์ โดยวิธีต่างๆ เช่น แบบกราวัวร์ (Gravure) แบบออฟเซท (Offset) เป็นต้น (Landau 1966 : 213) และภาพเหล่านี้ยังมีส่วนสำคัญในการช่วยตกแต่งหนังสือตั้งแต่หน้าปกจนถึงหลังปกอีกด้วย (ฉัตรชัย ศุภรกาญจน์ 2526 : 194) รุท (Root 1970 : 260 - 261) อ้างถึงใน เจิมพันธ์ กอวัฒนาสกุล 2516 : 17) เสนอว่ามีเหตุผลอยู่ 3 ประการในการนำภาพมาใช้ ประกอบหนังสือ ประการแรกเพื่อแสดงประกอบเรื่องราว ประการที่สองเพื่อการเล่าเรื่อง และประการสุดท้าย เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพกับการอ่านเนื้อเรื่อง

เพื่อจะได้ภาพที่สอดคล้องกับจิตวิทยาของเด็ก และสามารถสื่อความหมายอย่างมี ประสิทธิภาพ จึงได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหาลักษณะของภาพที่สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก

ให้ผลการรับรู้และการเรียนรู้สูง เปรื่อง กุมุท (2523 : 36) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า เรื่องของภาพเป็นเรื่องใหญ่มาก โดยเฉพาะสำหรับเด็กมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้กันอย่างกว้างขวางเป็นพิเศษ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่วิจัยกันมากก็คือ

1. ลักษณะของภาพที่เด็กชอบ
2. แบบของภาพ
3. สีของภาพ
4. ขนาดของภาพ

ในการจัดทำภาพประกอบหนังสือภาพจึงได้มีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป โดยมุ่งเน้นให้ภาพสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนมากที่สุด และมีความน่าสนใจมากที่สุด การกำหนดว่าภาพนั้น ๆ เป็นลักษณะอย่างไร จึงค่อนข้างลำบาก อารี สุทธิพันธ์ (2526 : 20) ได้แบ่งชนิดของภาพออกเป็นภาพตามลักษณะการถ่ายทอดจากธรรมชาติเป็น 3 ชนิดด้วยกันคือ

1. ภาพที่ถ่ายทอดตามความเป็นจริง (Realism) เป็นภาพที่ดูแล้วเหมือนวัตถุจริงในธรรมชาติ มีการเน้นลักษณะรูปร่าง รูปทรง แสงและเงา การใช้สี ให้เหมือนจริงมากที่สุด ได้แก่ ภาพถ่ายเหมือนจริง ภาพเขียนเหมือนจริง

2. ภาพที่ถ่ายทอดด้วยรูปทรงอย่างง่าย (Simplicity) เป็นภาพที่พยายามคัดแปลงจากความเหมือนจริง โดยการเสริมแต่ง ตัดทอนใหม่ลดรายละเอียดบางอย่างออกไป ทำให้ภาพมีลักษณะง่าย ๆ ไม่เน้นรายละเอียดซับซ้อน และขณะเดียวกันก็ยังทิ้งเค้าเดิมของภาพไว้ให้ทราบว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นอะไร เช่น ภาพการ์ตูน ภาพถ่ายบิดเบือน

3. ภาพที่ถ่ายทอดตามความรู้สึก (Abstraction) เป็นภาพที่ไม่พรรณารายละเอียดตามความเป็นจริง แต่มองลึกลงไปในการรู้สึกภายในวัตถุหรือเกิดจากอารมณ์ส่วนลึก ที่ผู้สร้างได้ถ่ายทอดออกมาเป็นเพียงสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

กัธร สติรกุล (2523 : 156 - 160) ได้แบ่งภาพออกตามความรู้สึกของผู้ที่มองภาพเป็น 3 ชนิด คือ

3. มีสีเห็นจริงจัง สีที่ใช้ในภาพสำหรับเด็กโดยทั่วไปควรเป็นสีที่ตรงกับความเป็นจริง และเป็นโครงสีตามธรรมชาติ

4. มีความตัดกันและคมชัด รูปภาพที่สำคัญของภาพไม่ชัดหรือไม่เด่นขึ้นมาจากพื้นหลัง จะทำให้ภาพนั้นแลดู "แบน" การให้แสงและเงามีความชัดเจนก็จะทำให้รูปภาพเหล่านั้นดูน่าสนใจยิ่งขึ้น

นอกจากนี้จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของภาพประกอบหนังสือภาพสำหรับเด็ก ทิศ โทศลวัฒน์ (2528 : 18) ได้สรุปเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินลักษณะของภาพที่ดี ซึ่งมีประโยชน์ และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่จะนำไปเขียนภาพประกอบ คือ

1. ภาพนั้นเหมาะกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ภาพที่ประกอบอยู่ในหนังสือเด็ก จะต้องไม่มีความผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

2. ภาพนั้นจะต้องถ่ายทอดลักษณะตรงกับสภาพความเป็นจริง

3. ภาพนั้นจะต้องมีความถูกต้องในเรื่องของขนาด สัดส่วน

4. ภาพนั้นจะต้องก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มความสนุกสนานกับเนื้อหาในเรื่องนั้น ๆ

5. ภาพนั้นจะต้องกระตุ้นให้เกิดการสร้างจินตนาการต่อเนื่องเกิดขึ้นในใจของผู้ดูภาพ

6. ภาพนั้นจะต้องมีคุณสมบัติทางคุณภาพด้านศิลปะ และเทคนิคการสร้างภาพที่ดี คือมีส่วนประกอบของภาพที่ดี

7. เนื้อเรื่องภายในภาพ จะต้องมุ่งที่จุดสำคัญเพียงจุดเดียว

8. ภาพนั้นจะต้องมีรายละเอียดให้ไว้อย่างเพียงพอ

แดเนียล ดี มิช และ เอ็ดวิน อีเบอร์แมน (Daniel D. Mich and Edwin Eberman 1945 : 46 - 47) ได้กำหนดลักษณะของภาพประกอบที่ถือว่าเป็นต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. คุณสมบัติในการเล่าเรื่องได้ดี เป็นภาพที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ดี
2. คุณสมบัติในการเป็นภาพที่ถ่ายทำได้ดี เป็นเรื่องของเทคนิคการถ่ายภาพที่มีการร่วมมือกับผู้จัดพิมพ์และนักเขียนเป็นอย่างดี
3. คุณสมบัติในการเป็นภาพที่ผู้อ่านยอมรับ เป็นภาพที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ต่างๆ คล้อยตามได้
4. คุณสมบัติในการเป็นภาพที่ดูแล้วเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งเหยิง
5. คุณสมบัติในด้านความสวยงาม

แบบของภาพประกอบ

ภาพประกอบหนังสือภาพสำหรับเด็ก ถ้าจะแบ่งตามวิธีการผลิตสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (สนั่น ปัทมะทิน : 60 - 61)

1. ภาพถ่าย หมายถึง ภาพที่ถ่ายด้วยกล้องถ่ายรูป ภาพดังกล่าวอาจเป็นภาพขาว-ดำ หรือภาพสี นำมาประกอบข้อความหรือเรื่องราวตอนนั้นให้เป็นที่เข้าใจ ภาพถ่ายทุกภาพล้วนมีคุณสมบัติช่วยตกแต่งภาพให้สวยงามอยู่ในตัวอยู่แล้ว แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ก็ควรมีการจัดองค์ประกอบภาพ การให้แสง เงา ตลอดจนการตัดส่วนภาพที่ดี อันจะทำให้ได้ภาพถ่ายที่มีทั้งคุณลักษณะที่อธิบายเรื่องราว และคุณลักษณะที่จะช่วยตกแต่งสิ่งพิมพ์ให้สวยงามชวนดูยิ่งขึ้น
2. ภาพเขียน หมายถึง ภาพที่เขียนด้วยหมึกและสีต่างๆ เป็น รูปร่างและลักษณะต่าง ๆ ตามที่ออกแบบ อาจจะเป็นภาพเหมือน ภาพจินตนาการ ภาพสเกตช์ ภาพการ์ตูน ภาพล้อ แผนภาพ แผนภูมิ แผนสถิติหรือกราฟ แผนที่ แผนที่ ผัง ฯลฯ ใช้สำหรับนำลงตีพิมพ์ประกอบตัวพิมพ์เรียง ในที่ที่เหมาะสมและจำเป็นต้องใช้เพื่อบรรยายหรืออธิบายเรื่องราว และช่วยตกแต่งสิ่งพิมพ์ให้สวยงาม

ภาพประกอบอาจแบ่งโดยวิธีการพิมพ์ได้เป็น 4 ประการ คือ (กำธร สติกรกุล
2521 : 159 - 160)

1. ภาพลายเส้น เป็นภาพที่มีลักษณะเป็นเส้นค้ำบนพื้นกระดาษขาว หรือเส้นที่แสดงภาพเป็นสีขาวบนพื้นกระดาษสีดำ (Negative and Positive Picture) จะไม่มีส่วนใดในภาพที่เป็นน้ำหนักแสงเงากลางหรือเป็นสีเทา ภาพต้นแบบตามลักษณะนี้สามารถจะนำไปทำต้นแบบแม่พิมพ์ได้โดยไม่ต้องถ่ายแผ่นสกรีน

2. ภาพลายสกรีน คือภาพที่แสดงน้ำหนักของแสงและเงาในภาพมีหลายระยะตั้งแต่ น้ำหนักเข้ม กลาง และอ่อน จะต้องนำภาพมาถ่ายผ่านสกรีนก่อนทำแม่พิมพ์ ภาพที่พิมพ์ออกมาจะมีแสงและเงา มีสีอ่อนแก่ น้ำหนักต่าง ๆ กันในภาพนั้นเป็นภาพที่พิมพ์ต้นฉบับจากภาพถ่าย ภาพเขียนด้วยพู่กัน สีน้ำ สีน้ำมัน เป็นต้น พิมพ์ได้เหมือนของจริง ภาพชนิดนี้ถ้าใช้แว่นขยายส่องดูจะเห็นว่าประกอบด้วยจุดต่าง ๆ จุดเหล่านี้เองทำให้ภาพสีอ่อนแก่แตกต่างกัน ภาพที่ได้จากสกรีนแต่ละแบบก็มีส่วนแตกต่างกันออกไป ภาพสกรีนนี้สร้างภาพเหมือนได้มากกว่าวิธีอื่น มักจะเป็นภาพที่มีรายละเอียดมาก

3. ภาพผสมระหว่างลายเส้นและลายสกรีน คือการสร้างภาพที่มีลายเส้นและลายสกรีนปนกัน เช่นการสร้างให้บางส่วนของภาพมีลักษณะเป็นลายเส้น และบางส่วนของภาพเป็นลายสกรีนด้วยในภาพเดียวกัน

4. ภาพสีและภาพสีธรรมชาติ ภาพสีอาจเป็นภาพลายเส้นหรือลายสกรีนก็ได้ โดยการใช้สีประกอบในภาพด้วย ทำให้ภาพน่าดูและเหมือนของจริงยิ่งขึ้น แต่ภาพสีธรรมชาตินั้นเป็นภาพลายสกรีนและอย่างน้อยจะต้องใช้สี 4 สี จึงจะพิมพ์ภาพออกเป็นสีธรรมชาติได้ อย่างไรก็ตามในการพิมพ์ภาพสีที่ต้องการคุณภาพดีมาก ๆ อาจต้องพิมพ์สีเพิ่มเป็น 5 หรือ 6 สีก็มีสีที่เพิ่มขึ้นเรียกว่าเป็นสีพิเศษ

ถ้าจะแบ่งภาพประกอบตามวิธีการเขียนภาพประกอบอาจแบ่งออกเป็น 4 วิธีการด้วยกัน คือ (ปยุต เงากระจ่าง 2529)

1. ลักษณะภาพวาดเส้น คือภาพที่เขียนด้วยพู่กัน ดินสอ ปากกา เน้นลีลาการแสดง ออกด้วยเส้นแบบต่าง ๆ ประกอบกันเป็นภาพ

2. ลักษณะภาพระบายสี อาจใช้แปรงหรือพู่กันเขียนเป็นภาพโดยใช้สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีหมึก สีน้ำมัน หรือดินสอสีต่าง ๆ

3. ภาพปะติด หรือภาพตัดปะ ได้แก่การนำภาพหรือวัสดุสำเร็จรูป เช่น กระดาษสี เศษผ้า ฯลฯ มาประกอบเข้าด้วยกัน และอาจเขียนตกแต่งเพิ่มเติมให้เกิดเป็นภาพที่ต้องการ

4. ภาพประสม คือลักษณะการนำเอาวิธีการหลาย ๆ รูปแบบมาสร้างภาพให้เกิด เป็นภาพที่เกิดเป็นแนวทางใหม่ ในภาพอาจเป็นภาพลายเส้นผสมกับการระบายสี หรืออาจจะ ฉีกหรือติดกระดาษมาปะติดผสมผสานกันไปด้วยตามต้องการ

นอกจากนี้ยังมีการแบ่งประเภทของภาพประกอบตามลักษณะของแบบภาพอีกเป็น 2 ประเภท คือ (ประยูร จรรย์วณิช 2510 : 161 - 166)

1. ภาพวิจิตร การเขียนภาพประกอบด้วยฝีมือที่เรียกว่าวิจิตรนั้น คือ ผู้เขียนจะ ต้องเขียนภาพออกมาให้สอดคล้องกับเรื่องหรือต้นฉบับที่จะพิมพ์ให้กลมกลืนกัน หรือเพื่อเสริม สร้างบทความหรือเรื่องราวอันเป็นต้นฉบับนั้น ๆ ให้ถูกต้องตรงตามต้นฉบับ ยิ่งสอดคล้องกัน เท่าไยยิ่งเพิ่มพูนให้หนังสือเล่มนั้นมีความงดงามหรือมีความดึงดูดอารมณ์ผู้อ่านหนังสือเล่มนั้นให้ ใ้รู้สึกซาบซึ้งของการอ่านยิ่งขึ้นกว่าการอ่านอักษรธรรมดา การเขียนภาพแบบวิจิตรนี้แยกออกเป็น แขนง ๆ กว้าง ๆ ออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

ก. ภาพวิจิตรแบบสมจริงหรือเหมือนจริง การเขียนภาพแบบนี้ผู้เขียนภาพจะ ต้องแสดงถึงทักษะในการเขียนภาพอย่างเต็มที่ ต้องทำความเข้าใจกับเนื้อหาอย่างละเอียด ผู้เขียนภาพจะเน้นถึงรูปร่างหรือรายละเอียดหรือการใช้สีให้เหมือนจริงมากที่สุด สิ่งต่าง ๆ ในภาพสามารถแสดงอารมณ์ เวลา และเนื้อหาของเรื่องราวได้อย่างสมจริงสมจัง สมเหตุ สมผล หากผู้เขียนภาพไม่ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาอย่างถ่องแท้แล้วจะทำให้ภาพที่แสดง ออกขาดคุณค่า ขาดความเด่นชัดของสาระ ทำให้หนังสือเล่มนั้นไม่น่าสนใจเท่าที่ควร

ข. ภาพจิตรกรรมแบบจินตนาการ ลักษณะนี้มักเขียนภาพประกอบที่มีอิสระที่จะแสดงภาพในฝันในความรู้สึกนึกคิดของงานให้ออกไปเป็นภาพให้ความกลมกลืนกับท้องเรื่องนั้น ทั้งหมดเป็นภาพของความรู้สึกนึกคิด ความฝันไม่จำเป็นจะต้องยึดถือของจริงตลอดจนการใช้สีได้อย่างเสรี ภาพลักษณะนี้มักแสดงเป็นเส้นรูปร่างง่าย ๆ ใช้สีเรียบ ๆ ไม่เน้นรายละเอียดของภาพมากจนเกินไป

2. ภาพมายา การเขียนภาพมายาคือการเขียนภาพการ์ตูนนั่นเอง ลักษณะของภาพการ์ตูนของผู้ใหญ่เป็นลำดับ ภาพการ์ตูนสำหรับเด็กเล็กนั้นส่วนมากเป็นการเขียนภาพสัตว์ภาพของเล่น ของใช้ แสดงลีลาของเส้นแบบง่าย ๆ และจะใช้สีประเภทสีสดใสฉูดฉาดตาม

ทฤษฎีสีในการเขียนภาพประกอบ

การวาดเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กให้เป็นที่น่าสนใจและมีคุณค่าทางการเรียนรู้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจในเรื่องอิทธิพลของสีต่อการเรียนรู้ ความชอบและไม่ชอบในสีแต่ละชนิดของเด็กในวัยต่าง ๆ มีการวิจัยกันอย่างกว้างขวางพอเป็นแนวทางในการวาดภาพประกอบให้ภาพเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เด็กที่สุด สามารถตอบสนองการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์

มีทฤษฎีสีที่จะช่วยให้ความกระจ่างในเรื่องความหมายของสีและอิทธิพลของสีที่มีต่อการรับรู้ภาพ เพื่อให้สื่อความหมายกันได้คือจึงเป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายว่าทฤษฎีสีที่เป็นที่แพร่หลายมีอยู่ 4 ทฤษฎี คือ (C.B. Neblette 1967 : 306 อ้างในสุปรียา โจรสวัสดิ์ 2522 : 58)

1. ทฤษฎีตามหลักวิชาฟิสิกส์ อธิบายความหมายของสีจากการมองเห็นโดยมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องแสง ตามทฤษฎีสีหมายถึงส่วนประกอบของสเปกตรัม (Spectra Composition) แม้สีแสงนี้จะประกอบด้วยสี 3 สี ได้แก่ สีแดง สีเขียว สีนํ้าเงิน ถ้านำเอาแสงของสีทั้งสามมาผสมกันจะได้สีใหม่อีก 3 สี ดังนี้

สีแดง	+	สีนํ้าเงิน	=	สีชมพู
สีนํ้าเงิน	+	สีเขียว	=	สีฟ้า
สีเขียว	+	สีแดง	=	สีเหลือง

และ

$$\text{สีแดง} + \text{สีเขียว} + \text{สีน้ำเงิน} = \text{สีขาว}$$

2. ทฤษฎีสีตามหลักวิชาเคมี อธิบายความหมายของสีตามคุณสมบัติทางเคมีที่ปรากฏ คือเป็นส่วนผสมที่ย้อมขึ้น (DYE) หรือเป็นเนื้อแท้ของสี (Pigment) ซึ่งกำหนดแม่สีไว้เป็น 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน ถ้านำเอาเนื้อสีมาผสมกันก็จะได้สีใหม่อีก 3 สี ดังนี้

$$\text{สีแดง} + \text{สีเหลือง} = \text{สีส้ม}$$

$$\text{สีเหลือง} + \text{สีน้ำเงิน} = \text{สีเขียว}$$

$$\text{สีน้ำเงิน} + \text{สีแดง} = \text{สีม่วง}$$

3. ทฤษฎีสีตามหลักจิตวิทยา ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอันเป็นแรงกระตุ้นหรือสิ่งเร้าตามทฤษฎีนี้จะอธิบายคุณสมบัติของสีตามสิ่งเร้าชนิดต่าง ๆ ที่มองเห็น แม่สีตามทฤษฎีนี้ ประกอบด้วย สีเหลือง สีเขียว สีน้ำเงิน และสีแดง และถ้านำสีทั้ง 4 สีมาผสมกันก็จะได้สีใหม่อีก 4 สี ดังนี้

$$\text{สีเหลือง} + \text{สีเขียว} = \text{สีเขียวเหลือง}$$

$$\text{สีเขียว} + \text{สีน้ำเงิน} = \text{สีเขียวน้ำเงิน}$$

$$\text{สีน้ำเงิน} + \text{สีแดง} = \text{สีม่วง}$$

$$\text{สีแดง} + \text{สีเหลือง} = \text{สีส้ม}$$

4. ทฤษฎีสีของมันเชลล์ (สีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน) ซึ่งอธิบายความหมายและคุณสมบัติของสีตามที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มันเชลล์ (Munsell) ซึ่งเป็นศิลปินอเมริกันได้กำหนดแม่สีขึ้นเป็น 5 สีด้วยกัน คือ สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีน้ำเงิน และสีม่วง เมื่อนำมาผสมกันจะได้สีใหม่อีก 5 สี ดังนี้

$$\text{สีแดง} + \text{สีเหลือง} = \text{สีส้มหรือสีเหลืองแก่}$$

$$\text{สีเหลือง} + \text{สีเขียว} = \text{สีเหลืองเขียว}$$

$$\text{สีเขียว} + \text{สีน้ำเงิน} = \text{สีเขียวน้ำเงิน}$$

$$\text{สีน้ำเงิน} + \text{สีม่วง} = \text{สีม่วงน้ำเงิน}$$

$$\text{สีม่วง} + \text{สีแดง} = \text{สีม่วงแดง}$$

คุณค่าของสี

บรรดาสีที่ใช้กันอยู่แต่ละสีมีความเข้มแตกต่างกัน เช่น แดงแก่ แดงอ่อน แดงเข้ม การที่สีเปลี่ยนแปลงของมัน ไปเป็นอ่อนลงหรือเข้มขึ้น เราเรียกว่าค่าแปรเปลี่ยน ค่าของสีดังกล่าวแบ่งออกได้หลายค่าแตกต่างกันไปตามลักษณะการใช้งาน สำหรับเด็กเล็ก ๆ ควรแบ่งค่าความอ่อนแก่ของสีออกเป็น 3 ค่าด้วยกันเพื่อไม่ให้มีความแตกต่างกระจายจนเกินไป ดังนี้

1. ค่าสีเข้มหรือสีแก่
2. ค่าสีกลาง
3. ค่าสีอ่อน

วรรณะของสี

วรรณะของสี (Tone) หมายถึงกลุ่มสีที่ดูกันว่าจัดระเบียบแบ่งเป็น 2 ลักษณะได้แก่ กลุ่มวรรณะสีร้อน (Warm Tone) และกลุ่มวรรณะสีเย็น Cool Tone) การแบ่งกลุ่มสีเป็น 2 วรรณะดังกล่าวจะช่วยให้สามารถจัดโครงสร้างในการเขียนภาพได้อย่างสะดวกง่ายดาย อาจจะเขียนภาพเป็นโครงสร้างแบบวรรณะเย็นเพื่อต้องการให้ภาพมีความสดชื่นดูแล้วเย็นสบายตา หรืออาจจะเขียนภาพเป็นลักษณะโครงสร้างแบบวรรณะอุ่นหรือวรรณะสีร้อน เพื่อต้องการให้บรรยากาศภายในภาพดูแล้วมีความอบอุ่น ปลอดภัย หรือตื่นเต้น เร้าใจ การจะเลือกใช้โครงสร้างวรรณะใดก็ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องนั้น ๆ ว่าเหมาะหรือสมควรอย่างไร กลุ่มสีดังกล่าวอาจแยกแบ่งได้ดังนี้

วรรณะอุ่นหรือสีร้อน

สีม่วง
สีม่วงแดง
สีแดงเข้ม
สีแดง
สีแดงส้ม
สีส้ม

วรรณะสีเย็น

สีเหลือง
สีเขียวอ่อน
สีเขียว
สีฟ้า
สีครามหรือสีเขียวน้ำเงิน
สีน้ำเงิน

การใช้สี

สีเป็นตัวแทนของอารมณ์ต่าง ๆ ในที่ซึ่งมีสีที่ปรากฏขึ้น เราอาจรู้สึกถึงความสงบหรือความตื่นเต้น ความหนาวเย็นหรือความอบอุ่น ความเข้มแข็ง หรือความนุ่มนวลก็ได้ นอกจากนี้ตามสายตาของผู้ดู สียังอาจเป็นสัญลักษณ์ของความคตินามธรรมบางประการ เช่น ความสงบสันติ การเคลื่อนไหว อันตราย ความตาย โดยปกติมนุษย์จะมีความโน้มเอียงที่จะจดจำสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ด้วยสีสั้นมากกว่าด้วยลายเส้น รูปร่างหรือด้วยคำ มโนทัศน์ต่าง ๆ ดังนั้นการใช้สีจึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างเนื้อหากับการรับรู้ได้จิตสำนึกของคน และนอกจากทัศนคติทั่วไปที่สั่งสมกันมาเกี่ยวกับความชอบในสีใดสีหนึ่งแล้วเป็นพิเศษ ก็ยังมีสีที่ไม่ชอบเป็นพิเศษด้วย ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับสีนี้จะถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นระยะ ๆ ตามวัย การมีประสบการณ์ในการรับรู้เรื่องสีจะทำให้เกิดการกำหนดครุสนิยมใหม่ เกี่ยวกับสีด้วย สีแต่ละสีจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกในการรับรู้อย่างมาก สีแต่ละสีจะตอบสนองอารมณ์แตกต่างกันไปดังนี้ (เยาวันันท์ เขฎฐรัตน์ 2523 33 - 35)

สีแดง เป็นสีของไฟ การปฏิบัติ ความรู้สึกทางกามรมณ์ ความปรารถนา สีของความอ่อนเยาว์ ดังนั้นจึงเป็นที่ชอบมากสำหรับเด็กเล็ก ๆ สีแดงเป็นสีที่มีพลังมาก สามารถบดบังสีอื่น ๆ จึงไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่พื้นหรือฉากหลัง

สีเหลือง เขียว และม่วง ทุกระดับสี (Shades) มีค่าสีแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสีที่มาผสม สีดังกล่าวอาจทำให้เกิดความรู้สึกในทางบวก การแสดงออกเต็มไปด้วยความรู้สึกซาบซึ้ง หรือให้ความรู้สึกในทางลบ และเก็บกดก็เป็นได้

เมื่อนำสีแดงมาผสมกับสีขาว จะเป็นสีชมพู สีแดงจะลดพลังลงและทำให้รู้สึกถึงความอ่อนหวาน นุ่มนวล และความเป็นกวีขึ้นมาแทน แต่ถ้าสีแดงและเหลืองถูกผสมให้เข้ม ผลลัพธ์ก็คือสีน้ำตาล ซึ่งมีความอ่อนแก่ต่างกัน แต่ไม่ว่าจะอ่อนแก่เพียงใด สีประเภทน้ำตาลนี้จะให้ความรู้สึกเกี่ยวกับพื้นดิน ความมั่นคง เข้มแข็ง ความเป็นจริง และอบอุ่น

สำหรับสีเหลือง เป็นสีที่มีพลังในด้านความสว่างอย่างมาก ให้ความรู้สึกเย็นมากกว่าสีเหลืองอมส้ม แต่ก็อุ่นกว่าสีเหลืองอมเขียว สีเหลืองสะท้อนถึงสติปัญญามากกว่าจิตใจ คุณลักษณะของสีเหลืองจะรู้สึกได้เมื่อมีสีที่สองมาปรากฏอยู่ด้วย เช่นเมื่ออยู่กับสีเขียวจะทำให้รู้สึกมั่นคงและจับต้องได้มากขึ้น

สีเขียวเป็นสีทางชีววิทยา ซึ่งใกล้เคียงกับธรรมชาติ และช่วยให้ความคิดพุ่งพล่าน
สงบลง เป็นสีกลาง ๆ ไม่เย็นและไม่ร้อน แต่ถ้าเข้มข้นไปทางสีน้ำเงินจะดูเป็นน้ำ สีเขียว
อมฟ้า สีฟ้าพลอย (turquoise) เป็นสัญลักษณ์ของน้ำ และอาการเลื่อนไหล โดยปกติแล้ว
สีเขียวอมฟ้าเป็นสีตรงข้ามกับสีไฟ

สีน้ำเงิน เป็นสีที่เก็บกด ซ้ำกัน เปล่าเปลี่ยว ถึงแม้ว่าจะทำให้โล่งขึ้นโดยการผสม
สีขาวเข้าไปก็ตาม สีน้ำเงินให้ความประทับใจเกี่ยวกับความสะอาดบริสุทธิ์ จึงมักใช้ในที่ต้อง
การแสดงสุขอนามัย

สีม่วง แสดงความรู้สึกใคร่ครวญ การทำสมาธิ ความลึกลับ เวทย์มนต์คาถาและ
ความเก่าแก่โบราณ แม้ว่าจะผสมสีขาวให้เป็นสีม่วงไลแลค (lilac) ก็ยังทำให้คนที่มอง
เห็นไม่กล้าเข้าใกล้ ไม่รู้สึกเป็นมิตร สีม่วงคราม ซึ่งใกล้สีน้ำเงินมาก จะดูเกี่ยวข้องกับโลก
มากกว่าสีม่วงแดง แต่ก็ยังคงความเป็นเจ้านายและเต็มไปด้วยเกียรติยศอยู่นั่นเอง

สีทอง มีตำแหน่งใกล้สีส้มและนับว่าเป็นสีอุ่นสีหนึ่ง ในขณะที่สีเงินถูกจัดให้เป็นสีเย็น
และมีความคล้ายคลึงกับสีเทากลาง การใช้สีเงินออกจะยากกว่า เนื่องจากต้องมีสีอุ่นมาใช้
ร่วมด้วยหากว่าต้องการผลของความรู้สึกในทางบวก

สำหรับสีเทา ซึ่งมีระดับสีอ่อนแตกต่างกันมากมายหลายระดับขึ้น ออกจะเป็นที่คุ้นเคย
กันดีจากการดูภาพขาว - ดำ การอ่านหนังสือพิมพ์และหนังสือทั่วไปอยู่แล้ว

สีดำ เป็นสีซึ่งแสดงถึงสัญลักษณ์แห่งความมืด ความว่าง ในการพิมพ์สีดำมีค่าในทาง
บวกมาก เนื่องจากถ้าเราใช้สีอื่นบนสีดำจะทำให้สีเหล่านั้นเจิดจ้าสะกดตายิ่งขึ้น

สีขาวก็เช่นกันไม่เป็นทั้งสีอุ่นและสีเย็น ยกเว้นถ้าอยู่กับสีเหลืองจะทำให้สีเหลืองจ้าขึ้น
การวางภาพหรือตัวอักษรสีต่าง ๆ บนพื้นขาวจะได้ผลดีเช่นเดียวกันกับการใช้สีดำ

หลักพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สีในภาพประกอบ

การใช้สีในภาพประกอบมีวัตถุประสงค์จะทำให้ภาพน่าดู สวยงามและตื่นตา หรือเสริม
เนื้อหาสาระให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการสร้างภาพประกอบสำหรับเด็กเล็กนั้น ควรใช้สีเข้ม สีสด

และสะดวกที่จะดีกว่าใช้สีอ่อน โดยเรียงลำดับความสนใจจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ สีเหลือง
 คอกราชพฤกษ์ สีน้ำเงินสด สีเขียวสด สีแดงเลือดหมู สีแสด สีม่วงบานเย็น สีม่วง สีฟ้า
 สีเขียวแก่ สีดำ สีขาว สีชมพูพูนแห้ง สีน้ำตาล สีเทา สีไข่ไก่ สีทองอ่อน และสีเหลืองทอง

สุคา ธำรงโชติ (2508 : 27 อ่างในทวีพร ทองคำใบ 2528 : 21 - 22)
 ได้กล่าวถึงการใช้สีกับภาพประกอบและหลักที่ควรนำมาพิจารณาเกี่ยวกับการให้สีในภาพประกอบ
 ไว้ดังนี้

1. สีที่มีความสดใสพอ ๆ กัน เมื่อใช้ด้วยกันจะช่วยดึงดูดความสนใจได้เร็ว มักใช้
 กับภาพโฆษณาต่าง ๆ
2. ภาพบางอย่าง เราใช้สีเพื่อให้เห็นเด่น ชัดเจน แต่ไม่จำเป็นจะต้องตรงกับ
 ความเป็นจริง เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แต่บางอย่างต้องใช้ตรงตามความเป็นจริง เช่นรูป
 แหวนนพเก้า เป็นต้น ดังนั้นบางครั้งความถูกต้องจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง
3. ควรใช้สีต่อเมื่อเห็นความจำเป็น
4. ใช้สีให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น เด็กวัยอนุบาลหรือประถมศึกษาควรจะใช้
 สีประเภท สีแท้ และ สีสดใส เท่านั้น
5. ไม่ควรใช้สีมากเกินไป ทำให้สับสนและไม่เห็นสิ่งที่ต้องการเน้น
6. เมื่อใช้สีเข้มจัด คู่กับสีอ่อนมาก ๆ จะทำให้แลเห็นเด่นชัด และมีชีวิตชีวากว่า
 ที่จะใช้สีที่มีความเข้มหรือจางใกล้เคียงกันมาก
7. สีที่เมื่อใช้ในพื้นที่มาก ๆ แล้วไม่น่าดูนั้น ถ้าลดปริมาณลงใช้แต่เพียงนิดหน่อย
 จะทำให้น่าสนใจขึ้น และอาจเสริมความน่าดูให้แก่สีอื่นได้
8. ควรพิจารณาถึงรายละเอียดบางอย่างของภาพ เช่นตัวอักษร ดูไม่ถนัดเพราะสี
 กลืนหมด หรือขาดความคมชัด เป็นต้น

ฉัตรชัย ศุภระภาณจน์ (2526 : 220) ได้กล่าวถึงหลักการใช้สีกับภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. ควรใช้สีหลายสีสำหรับภาพประกอบหนังสือเด็กเล็กมากกว่าการใช้สีเดียว
2. ควรใช้สีให้เหมาะกับเนื้อเรื่อง เช่นกล่าวถึงน้ำควรใช้สีฟ้า และต้องคำนึงถึงการใช้สีที่ให้ความรู้สึกต่าง ๆ กันให้ตรงตามเนื้อเรื่องเสมอ ถ้าเป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความสนุกสนาน เบิกบาน ควรใช้สีอ่อน ถ้ากล่าวถึงเรื่องบางเรื่องที่ลึกลับควรใช้สีดำหรือสีม่วงประกอบในช่วงนั้น เป็นต้น
3. ควรใช้สีวรรณะอุ่นในการเร่งเร้า และดึงดูดความสนใจของเด็ก มากกว่าสีวรรณะเย็น ซึ่งไม่ดึงดูดความสนใจของเด็กได้ดีเท่าที่ควร
4. ควรหลีกเลี่ยงสีที่ทำให้เศร้าโศกไม่สนุกสนานเบิกบาน เช่น สีดำ สีม่วง เป็นต้น ควรจะใช้สีเหล่านี้เฉพาะตรงส่วนที่ต้องการแสดงความรู้สึกโศกเศร้าของตัวละครเท่านั้น
5. การใช้สีต่าง ๆ ควรใช้สีเข้ม ชัดเจน ให้ความรู้สึกตรงตามความต้องการมากกว่าจะใช้สีซีดจาง โดยเฉพาะปกหนังสือสำหรับเด็ก ควรใช้สีสดใส สะดุดตา เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก

การจัดองค์ประกอบภาพของหน้าหนังสือ

ในการจัดทำภาพประกอบหนังสือภาพทุกครั้งจะต้องมีการวางแผนหรือทำการออกแบบร่างไว้ก่อน โดยที่จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหน้าหนังสืออันได้แก่ ตัวอักษร และภาพตามชนิดและประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการใช้สีแล้วสิ่งสำคัญก็คือจะทำอย่างไรจึงจะสามารถรวบรวมองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดมาจัดวางลงในหน้ากระดาษที่จะเป็นหน้าหนังสือในแต่ละหน้าให้มีความเหมาะสมสวยงาม และมีรสนิยมดีเป็นที่ประทับใจของผู้อ่าน ดังนั้นจึงต้องมีเกณฑ์หรือแนวทางในการจัดหน้าหนังสือและเทคนิคบางประการในการออกแบบอีกด้วย

(Robertson & Bruce 1978 : 50 - 51, กำธร สติรกุล 2520 : 161 - 164)

การออกแบบจัดหน้าหนังสือจึงนับเป็นส่วนสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่ต้องกระทบต่อสายตาและความรู้สึกของเด็กทุกขณะที่เข้าอ่านหนังสือ การวางตำแหน่งภาพ จุดสนใจในภาพ ตลอดจนตัวอักษรจึงต้องทำอย่างระมัดระวังเป็นพิเศษ การออกแบบจึงควรได้คำนึงถึงหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. ความพอดี (Fitness)
2. ความสมดุลย์ (Balance)
3. สัดส่วน (Proportion)
4. ความกลมกลืนของรูปทรงและรูปร่าง (Form & Shape harmony)
5. ความกลมกลืนของโทน (Tone harmony)
6. ความขัดแย้ง (Contrast)

ในการจัดองค์ประกอบบนหน้าหนังสือจะต้องพิจารณาหลักแห่งองค์ประกอบศิลป์ด้วย เพื่อเน้นคุณค่า ความงาม และความน่าสนใจ โดยพิจารณาประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบแห่งความสมดุลย์ ในการจัดองค์ประกอบภาพเพื่อให้ดูสบายตา น่าสนใจ การที่จะต้องเอาสิ่งต่าง ๆ มารวมกันเป็นภาพที่มีสาระสมบูรณ์ และมีความสมดุลย์กันในภาพตามความรู้สึกของผู้อ่าน ความสมดุลย์ในการจัดภาพสามารถกระทำได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. ความสมดุลย์ที่ทั้งสองเท่ากันหรือความสมดุลย์แบบซ้าย - ขวา คือการสมดุลย์แบบที่ถือแกนกลางเป็นหลักและของที่อยู่สองข้างจะต้องมีน้ำหนักเท่ากัน จะต้องอยู่ห่างจากแกนกลางเท่ากันหรือเกือบเท่ากัน อาจเป็นการเสนอความสมดุลย์โดยรูปร่าง หรือโดยการใช้สีก็ได้

ความคิดเรื่องการสมดุลย์ในยุคแรก ๆ ก็คิดถึงการสมดุลย์แบบนี้ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากลักษณะของสถาปัตยกรรม ลักษณะของลวดลายที่ออกแบบในยุคก่อน ๆ ซึ่งมักจะมีแกนกลางและสองข้างแกนกลางออกไปที่มีลักษณะเหมือน ๆ กัน รูปแบบการจัดหน้าหนังสือและการ

จัดวางภาพประกอบหนังสือภาพในยุคแรก ๆ ก็มีลักษณะอย่างเดียวกัน คือแกนกลางของหน้าหนังสือเป็นหลักแกนกลางในการออกแบบ

ข. ความสมดุลย์ที่ทั้งสองข้างไม่เท่ากัน หรือความสมดุลย์แบบซ้าย - ขวา ไม่เท่ากัน คือการสมดุลย์ที่อยู่ที่อยู่ทั้งสองข้างของแกนกลางไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เท่ากัน และอยู่ห่างจากแกนกลางเท่ากัน เพราะความสมดุลย์อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าหากของที่มีน้ำหนักมาก แต่อยู่ใกล้แกนกลาง อาจสมดุลย์กับของที่มีน้ำหนักน้อย แต่อยู่ไกลแกนกลางก็ได้เหมือนกัน การสร้างความสมดุลย์ให้ดูต่างกันโดยลักษณะนี้อาจจะเป็นการสร้างโดยรูปทรงของภาพ ลวดลาย สี และอื่น ๆ และเป็นการจัดองค์ประกอบภาพที่ศิลปินนิยมมาก ภาพที่จัดองค์ประกอบแบบนี้จะเร้าความสนใจได้ดีกว่าองค์ประกอบแบบสมดุลย์ซ้าย - ขวา และจากความคิดนี้เองจะเห็นว่าสถาปัตยกรรมในปัจจุบันไม่มีความเป็นต้องยึดแกนกลางเป็นหลักเหมือนสมัยก่อน ๆ การจัดภาพในหน้าหนังสือภาพสำหรับเด็ก ในปัจจุบันก็นิยมจัดทำกันมาก โดยไม่ต้องให้มีสาระของภาพทั้งซ้าย-ขวา เหมือนกันทั้งหมดจะทำให้เด็กเบื่อหน่าย

2. ความเข้ากันได้ ส่วนต่าง ๆ ที่มาประกอบในหน้าหนังสือจะต้องมีความประสานกลมกลืนกัน ตั้งแต่ลักษณะของภาพ ลักษณะของกลุ่มสีตัวหนังสือ ตลอดจนการจัดองค์ประกอบภาพ เทคนิควิธีการเขียนภาพ ทั้งหมดจะต้องไม่ขัดแย้งกัน เมื่อนำมารวมอยู่บนหน้ากระดาษ แม้แต่ลักษณะของเนื้อเรื่องกับลักษณะการออกแบบภาพก็ต้องให้สอดคล้องสัมพันธ์กันไปด้วย เช่นหนังสือเป็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นแนวโบราณคดี ถ้าเราเลือกภาพ เลือกสี เลือกตัวหนังสือ ให้มีลักษณะโบราณ มีความขึงขัง พอสมควร บรรยากาศของภาพสอดคล้องกับเนื้อหาเชิงโบราณคดี ผู้อ่านก็จะมีอารมณ์คล้อยตามไปด้วยตั้งแต่แรกเห็นรูปร่างหน้าตาของหนังสือ การออกแบบลักษณะดังกล่าวจึงเรียกว่าเป็นแบบอย่างที่ดี

3. ให้ดูเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือการมีเอกภาพในการออกแบบที่ดี ภาพที่ดี ตัวหนังสือที่ดี ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือที่ดี จะต้องมีความสัมพันธ์กัน การจัดวางหน้าจะต้องจัดอย่างใดให้มีความเชื่อมโยง ดูเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ใช่วางกระจัดกระจายแยกกันไปคนละทิศคนละทาง ไม่มีความสัมพันธ์ ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ ไม่น่าสนใจ บางครั้งผู้ออกแบบไม่ระวังอาจทำให้การจัดวางภาพให้อยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม ข้อความเนื้อหาที่ไม่ชัดเจนทำให้ผู้อ่านไม่รู้ ว่าข้อความนั้นบรรยายภาพในส่วนใด ทั้งนี้เพราะการจัดองค์ประกอบในหน้าหนังสือขาดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดูแล้วไม่มีเอกภาพ

4. ในการออกแบบจัดวางหน้าต้องสร้างให้มีทิศทาง การเคลื่อนไหวสายตา (Gaze Motion) ที่ถูกต้อง เมื่อไ้ที่มองไปที่หน้าหนังสือ ความสนใจของผู้อ่านจะมุ่งตรงไปยังจุดใดจุดหนึ่ง ซึ่งเป็นจุดที่เด่นที่สุดภายในหน้ากระดาษนั้น อาจเป็นภาพ อาจเป็นสี เป็นตัวหนังสือ หรือแม้แต่กระดาษว่างเปล่า ๆ บางครั้ง ก็เป็นจุดเด่นที่ให้นักแข่งความสนใจไปก่อนได้ ความสนใจของคนเมื่อตกอยู่ที่จุดใดบนหน้าหนังสือแล้วจะหยุดนิ่งอยู่ที่จุดนั้นชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งความจริงแล้วเป็นระยะเวลาสั้นมากแล้วต้องไหลไปทีอื่น เพราะความสนใจของคนจะหยุดอยู่คงที่ไม่ได้นาน ต้องเคลื่อนไหวไปตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะความคิดของคนไม่ได้นิ่งอยู่กับที่ トラบไ้ที่เด่นอยู่ก็คิดต่อไป ไม่หยุดนิ่ง ความสนใจนั้นหากไม่มีที่ชักจูงให้ไปทีอื่น โดยปกติคนก็จะตัดสินใจการดูภาพแบบการอ่านหนังสือ คือ ดูจากทางซ้ายบนก่อนแล้วไหลไปทางขวา ในการจัดภาพ ผู้ออกแบบสามารถกำหนดทิศทาง การมองภาพ และสาระที่ต้องการเสนอได้ตามต้องการ การกำหนดทิศทาง การมองภาพไ้ที่ย่อมทำให้ผู้อ่านสามารถอ่านและให้ความสนใจตรงตามทีผู้ออกแบบได้กำหนดไว้

เทคนิควิธีการสร้างภาพ

การสร้างภาพ เพื่อ ทำเป็นต้นแบบเพื่อนำไปพิมพ์เป็นหนังสือภาพนั้น มีวิธีสร้างมากมายหลายแบบ ในการจัดทำภาพนั้นจะต้องพิจารณาถึงความสนใจของผู้อ่านด้วยเป็นสิ่งสำคัญ ขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของเนื้อหาและลักษณะของเนื้อหาด้วยว่า ลักษณะเรื่องแบบนั้นควรใช้เทคนิคการสร้างภาพอย่างไร ควรมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด ผู้เขียนภาพจะต้องทราบก่อนว่าผู้อ่านเป็นใครและจะสนใจลักษณะภาพเป็นอย่างไร ถ้าสามารถสร้างภาพได้ตรงกับ ความสนใจของผู้อ่านก็เรียกว่าประสบความสำเร็จในการออกแบบภาพ การสร้างภาพที่นิยมกันมากได้แก่ (คิด โภศลวัฒน์ 2528 : 30 - 32)

1. การเขียนด้วยดินสอ หรือการเขียนด้วยเส้นหมึกโดยปากกา หรือโดยพู่กันแบบเส้นวงรอบภาพ คือเขียนแต่่วงรอบนอกของภาพ โดยไม่มีรายละเอียดมากนัก
2. การระบายสีด้วยพู่กัน การระบายสีด้วยพู่กันเป็นวิธีที่นักเขียนภาพประกอบใช้เขียนภาพประกอบมากที่สุด เพราะสามารถสร้างสรรค์งานได้สะดวกในการสร้างภาพอาจใช้สีน้ำ สีหมึก สีโปสเตอร์ หรือสีน้ำมัน การระบายสีสามารถผลิตชิ้นงานได้ทั้งลักษณะหยาบ ๆ และเก็บรายละเอียดให้เหมือนจริงมากที่สุด ขึ้นอยู่กับวิธีการของศิลปิน

3. การพ่นสีภาพ ในการสร้างภาพประกอบสามารถสร้างโดยวิธีการพ่นสีภาพ (Air Brush) วิธีการพ่นสีก็เป็นงานสร้างสรรค์อีกแนวทางหนึ่งโดยการตัดแบบปิดบังบางส่วน การพ่นสีเริ่มเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบันวิธีการนี้สามารถสร้างสรรค์งานที่แปลกไปจากการเขียน ด้วยพู่กัน แต่ในบางครั้งสามารถนำมาใช้ร่วมกันได้อย่างน่าดู

4. การปะติด เป็นเทคนิคการสร้างภาพโดยการตัดหรือฉีกกระดาษให้เป็นรูปร่าง ตามต้องการ แล้วนำไปติดบนแผ่นวัสดุที่ต้องการสร้างภาพ นอกจากจะติดหรือฉีกกระดาษแล้ว อาจเป็นวัสดุอื่น เช่น ผ้าหรือกระดาษที่มีลวดลายต่าง ๆ ที่เหลือใช้แล้วก็ได้ เมื่อนำมาปะติด บนวัสดุพื้นแล้วอาจตกแต่งเป็นรายละเอียดด้วยดินสอหรือพู่กันหรือการพ่นสีก็ได้

กัาธร สติกรกุล (กัาธร สติกรกุล 2515 : 159) กล่าวว่าในการสร้างสรรค์ภาพ ประกอบอาจใช้ภาพเขียนหรือภาพถ่ายก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม การเลือกใช้เทคนิคการ สร้างภาพแบบใดขึ้นอยู่กับว่าวิธีการใดจะสามารถทำให้ชิ้นงานมีคุณภาพมากที่สุด ในแง่ความ สนใจของคนแล้วภาพยิ่งเหมือนตัวเองมากเท่าใดก็ยิ่งให้ความสนใจมากเท่านั้น ถ้าเป็นภาพ สเก็ตซ์ด้วยดินสอจะเหมือนน้อยกว่าภาพวาดระบายสี ภาพวาดระบายสีย่อมเหมือนน้อยกว่าภาพ ซึ่งเหมือนของจริงมาก ภาพยิ่งเหมือนของจริงมากก็ยิ่งต้องมีรายละเอียดมากและจะเป็นภาพ Complicate มาก ภาพชนิดนี้เรียกความสนใจขั้นต้นจากผู้อ่านได้น้อย สู้ภาพ Simple ไม่ได้ ยิ่งเด็กเล็กยิ่งให้ความสนใจภาพที่ง่าย จากการค้นคว้าวิจัยทางจิตวิทยาพบว่าความสนใจของ เด็กจะพัฒนาสอดคล้องไปกับการแสดงออกทางศิลปะของตนเอง เด็กโตขึ้นจะมีการสังเกตสูงขึ้น (High Observation of Nature) เริ่มใช้เทคนิคของตัวเอง (Style) ในการเขียนรูป มีการจัดลำดับภาพการวางภาพ (Composition) ได้เป็นระเบียบสวยงามและมีความประณีต ดียิ่งขึ้น จากพัฒนาการของเด็กนี้จะเห็นได้ว่าเมื่อโตขึ้น เด็กจะมีความสนใจในภาพเปลี่ยนไป เรื่อย ๆ

การศึกษาความชอบและไม่ชอบในการเลือกภาพ

การเลือกภาพตามความชอบและไม่ชอบจะแตกต่างกันไปตามวัยของผู้ดูภาพถ้าพิจารณา ถึงวิธีการดูภาพโดยทั่วไปแล้วย่อมกล่าวได้ว่า ในขั้นแรกการดูภาพจะกวาดสายตาไปทั่ว ๆ ก่อน แล้วจึงดูรายละเอียดเป็นแห่ง ๆ ไป โดยที่ขณะดูจะเลือกดูบริเวณซ้ายมือด้านบนมากที่สุด

ถัดมาซ้ายล่าง ต่อมาจะดูบริเวณขวาบนและบริเวณขวาล่างน้อยกว่าเพื่อน การดูภาพถ้าผู้ดูได้รับคำแนะนำไว้ก่อน ผู้ดูภาพจะเห็นรายละเอียดในภาพได้มากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับคำแนะนำล่วงหน้า ผู้ดูเกือบทุกคนทุกวัย ชอบดูภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ และการดูภาพก็จะเห็นรายละเอียดภาพต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ เคิมและความรู้สึกส่วนตัว ทัศนคติ และวุฒิภาวะของแต่ละคน

สมพงษ์ ศิริเจริญ และคณะ (2506 : 66 - 67) กล่าวถึงรูปภาพที่เด็กชอบดูว่า ลักษณะของรูปภาพที่เด็กชอบดูมีดังนี้

1. ภาพที่เป็นไปตามความจริงมากกว่าภาพประหลาด
2. เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ
3. ภาพที่แสดงให้เห็นการกระทำและเรื่องราว
4. ภาพที่ไม่ซับซ้อนเห็นได้ง่ายและมีขนาดโต
5. ภาพที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ เคิมของตน หรือที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เด็กรู้จักมาแล้วอย่างดี เมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กจะชอบรูปภาพที่สีอ่อนลงและเป็นภาพที่มีความซับซ้อนขึ้นตามลำดับ

สมทรง สีสลายัน (2515 : ง - จ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของหนังสือที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบผลการวิจัยสรุปว่า

1. ขนาดรูปเล่ม นักเรียนชอบรูปเล่มขนาด $6 \times 8\frac{1}{2}$ นิ้ว แนวตั้งมากที่สุดทุกระดับชั้น
2. ขนาดตัวอักษร นักเรียนชอบตัวอักษรประเภท ผศ. 20 ปอยท์ ตัวเรียงห่างมากที่สุดทุกระดับชั้น
3. ลักษณะภาพ นักเรียนชอบภาพวาดแบบไทยแท้ พิมพ์สอดสีสีมากที่สุด รองลงมาคือภาพวาดตามแบบวอลท์คีสนี่ ลักษณะภาพที่เด็กชอบน้อยที่สุดคือภาพวาดประเภทสีจาง

4. ในการเลือกขนาดรูปเล่ม นักเรียนเลือกโดยถือความกระชับในการเปิดอ่าน เป็นเกณฑ์

5. ในการคัดเลือกขนาดตัวอักษร นักเรียนถือความชัดเจนของตัวอักษรเป็นเกณฑ์ และถือความน่าอ่านรองลงมา

6. ในการพิจารณาเลือกภาพ นักเรียนเลือกภาพโดยถือเอาที่สวยงาม สะอาดตาเป็น เกณฑ์ รองลงมาคือความชัดเจนของภาพ

7. ในการพิจารณาเลือกรูปเล่ม นักเรียนเห็นว่าหนังสือขนาด 5 นิ้ว กว้าง 7.25 นิ้ว กระดาษดีที่สุด และหนังสือขนาด 6 นิ้ว กว้าง 8.5 นิ้ว เหมาะในการถือมากที่สุด

8. นักเรียนมีความเห็นว่า ตัว ผศ. คำรูนใหม่ขนาด 19.5 ปอยท์ มีส่วนหนาและ ส่วนคำ เป็นตัวอักษรที่มีความชัดเจนที่สุด และตัวอักษรประเภท ผศ. 20 ปอยท์ ตัวเรียง ท่าง อ่านง่าย และน่าอ่านที่สุด

9. ในการพิจารณาลักษณะภาพ นักเรียนมีความเห็นว่า ภาพถ่ายสีธรรมชาติมีความ ชัดเจนที่สุด

แอมส์เดน (Amsden 1960 : 309 - 312) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาว่าเด็กวัย 3 - 5 ขวบ หรือเด็กอนุบาลจะสนใจหนังสือประเภทใดมากที่สุด ชอบภาพชนิดใด ชอบสีอย่างไร โดยนำภาพจำนวน 10 ภาพ ให้นักเรียนเลือกภาพที่ชอบมากที่สุด และได้สรุปผลการวิจัยว่า

1. เด็กเล็กมักจะมี ความชอบในรูปภาพขัดแย้งกัน แต่อย่างไรก็ตามผลส่วนรวม แสดงได้ว่า ความชอบไม่แตกต่างกัน
2. จากการทดสอบทั้งสองครั้งปรากฏว่า ข้อทดสอบเป็นที่เชื่อถือได้
3. จากการทดสอบปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างทางนัยสำคัญในเรื่อง เพศ สภาวะ ทางเศรษฐกิจและสังคม ความสามารถในการอ่านของประชากร
4. ภาพที่แสดงว่ามีนัยสำคัญได้แก่ภาพทางขวามือ

5. ภาพสีจะมีนัยสำคัญมากกว่าภาพขาวดำ
6. ภาพสีเข้มจะมีนัยสำคัญมากกว่าภาพขาวดำ
7. ภาพสีอ่อนจะมีนัยสำคัญมากกว่าภาพขาวดำ
8. ภาพถ่ายขาวดำมีนัยสำคัญมากกว่าภาพลายเส้นขาวดำ
9. ภาพที่สร้างจินตนาการหรือภาพที่เขียนอย่างง่ายจะได้รับความสนใจมากกว่าภาพจริง
10. ภาพที่สร้างจินตนาการจะได้รับความสนใจมากกว่าภาพเหมือน
11. เด็ก 3 ขวบ จะชอบภาพจริง ขณะเดียวกันที่เด็กอายุ 5 ขวบ จะชอบภาพที่เลียนแบบของจริง
12. ภาพประกอบที่มีสีมากจะได้รับความสนใจมากกว่าภาพที่มีสี 2 - 3 สี
13. เมื่อเอาภาพถ่ายขาวดำเปรียบเทียบกับภาพเขียนสีเดียว แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความชอบในภาพทั้งสองแตกต่างกัน

จอห์น อี เฟรนช์ (John E. French : 90 - 95) ได้ทำการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบว่าเด็กชอบภาพที่มีลักษณะซับซ้อน หรือภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ และภาพที่เด็กชอบนั้นมีลักษณะเหมือนกับภาพที่ผู้ใหญ่ชอบหรือไม่โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและนักเรียน โดยให้ดูภาพที่ละกลุ่มรวม 13 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเป็นภาพซับซ้อนและภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ และได้สรุปการวิจัยว่า ครูชอบภาพที่มีลักษณะซับซ้อนมากกว่าภาพง่าย ๆ ส่วนเด็กอายุ 6 ขวบ ชอบภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ และเด็กยังมีอายุน้อยยิ่งชอบภาพลักษณะง่าย ๆ มากกว่าเด็กที่มีอายุสูงขึ้น เด็กหญิงมีแนวโน้มที่จะเลือกภาพง่าย ๆ มากกว่าเด็กชายในทุกระดับอายุ และเด็กที่มีฐานะ วัฒนธรรมต่างกันต่างก็เลือกตามในลักษณะเดียวกัน

ส่วนเกอร์รูด วิปเปิล (Gertrude Whipple 1953 : 262 - 269 อ้างในวุฒิ
 แตรสังข์ 2514 : 10) ได้ทำการศึกษาเพื่อหามาตรฐานที่ครูและผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนใช้

พิจารณาในการเลือกภาพประกอบสำหรับเด็ก และจำแนกหนังสือ โดยพิจารณาจากภาพประกอบสำหรับเด็ก และจำแนกหนังสือโดยพิจารณาจากภาพประกอบได้ ผลการวิจัยวิปเปิล สรุปว่า

1. ภาพที่แสดงการเคลื่อนไหวได้รับความสนใจสูง
2. ภาพที่ได้รับความสนใจ ล้วนเป็นภาพที่ไม่ละเอียดซับซ้อนและมีศูนย์กลาง
3. ภาพที่เป็นภาพสีได้รับความสนใจมากกว่าภาพขาว - ดำ
4. ภาพขนาดใหญ่ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขนาดเล็ก
5. หนังสือที่มีภาพประกอบมาก ได้รับความสนใจมากกว่าหนังสือที่มีภาพประกอบน้อย
6. ภาพที่มีเนื้อหาตรงหัวเรื่อง ได้รับความสนใจมากกว่าภาพที่มีเนื้อหาไม่ตรง

หัวเรื่อง

7. ภาพที่แสดงการผจญภัยน่าตื่นเต้น ได้รับความนิยมนสูง

รูธ เฮเลน อัมสเดน จอห์น อี เฟรนช์ และ เกร็ทรูด วิปเปิล (Ruth Helen Amsden, John E. French and Gertrude Whipple 1963 : 53) ได้ทำการศึกษาวิจัยเมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยแล้วอาจสรุปได้ดังนี้

1. เด็กนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมเกรด 6 ต่างของภาพสีสี่สี แบบเหมือนธรรมชาติมากกว่าภาพขาว - ดำ และภาพ 2 - 3 สี
2. เด็กยิ่งเล็กยิ่งชอบภาพง่าย ๆ ส่วนเด็กโตขึ้นจะชอบภาพที่ซับซ้อนขึ้นตามลำดับ
3. เด็กชายและเด็กหญิงชอบภาพลักษณะเดียวกัน

จากการศึกษาเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเด็ก และภาพประกอบหนังสือภาพสำหรับเด็ก ยังไม่มีเอกสารและงานวิจัยที่ระบุว่า รูปแบบของภาพประกอบมีกี่แบบ เป็นแบบใดบ้าง และเด็กให้ความสนใจกับแบบของภาพในแต่ละรูปแบบมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังไม่เคยมีอยู่ในการศึกษาวิจัยมาก่อน อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปจากเอกสารและงานวิจัย

ที่ศึกษาพบว่า ภาพประกอบหนังสือแยกออกเป็นประเภทของภาพ ขนาดของภาพ สีของภาพ เป็นต้น และองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับความสนใจจากเด็กและผู้ใหญ่ไม่เท่ากัน การศึกษาวิจัยเกือบทั้งหมด จึงเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อทราบถึงลักษณะของรูปแบบภาพประกอบหนังสือภาพที่เด็กให้ความสนใจมากที่สุด ส่งผลต่อการอยากรู้ โดยนำมาปรับปรุงจัดระเบียบทำเป็นเครื่องมือให้มีลักษณะตรงตามผลการศึกษาวิจัยนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือเป็นการศึกษาเพื่อจะได้ทราบว่าเด็กและผู้ปกครองมีความชอบและไม่ชอบต่อรูปแบบของภาพประกอบหนังสือภาพแบบต่าง ๆ อย่างไร เพื่อจะได้้นำผลไปเป็นแนวทางในการสร้างภาพประกอบหนังสือภาพต่อไป